

Sociální psychologie 7

Sociální skupiny a konformita

Dotaz na minulou přednášku

Jaké jsou 3 funkce emocí?

Evolution sociálních skupin

Evoluce sociálních skupin

- Vyjděme z poznatků etologie (Veselovský, 2008) a biologie.
- Od těch nejprimitivnějších živočichů se krom genetické paměti postupně rozvíjejí i tzv. **vrozené vzorce chování**, které jsou na genetický vývoj přímo vázány, ačkoli volněji než tělesné znaky. Každý orgán na našem těle musí mít odpovídající vzorec chování, který funkci orgánu realizuje. K čemu snovací žlázy, když by neexistoval patřičný vzorec chování, který z nich utvoří síť? K čemu žláza na tvorbu vosku, kdyby z vosku nestavěly včely plástve? K čemu dokonalé oči, kdyby nás nechránily před nebezpečím? Atd.).
- Vzorce chování se vyvíjejí od nejprimitivnějšího odlišení aktivity: od útlumu/aktivity celého těla ovládané světlem, od pohlcovacích, útěkových a pářících pohybů, přes již značně obecnou schopnost orientace v krajině (téměř všichni pohybliví živočichové ji mají) ke schopnosti řídit nadzvukové letadlo a (přitom?) uvařit svíčkou.

Evoluce sociálních skupin

- Lidský repertoár vzorců chování je zcela enormní ve srovnání s ostatními živočichy: dennodenně nám před očima vznikají nové a novější VCH: (spinner, počítačové hry, cyklistika, honění káči ad.)
- Díky rozrůznění vzorců chování se rozvíjí mj. i repertoár sociálního chování. Vzpomeňme na důraz, který se klade v historii kultury na *dělbou* práce!

Evoluce sociálních skupin

- Lidské kultury umožňují existenci nespočtu neuvěřitelných sociálních rolí založených na osvojení si specifických vzorců chování: akrobat, krotitel tygrů, mistr v cyklistice, mistr v boxu, mistři v curlingu, mistr sumo atd., mediální hvězdy, čističi bot atd.
- Mladý člověk dneška proto před sebou nemá nijak lehkou volbu v určení si životní dráhy a tedy i sociální role a smyslu života ve společnosti. Minulé generace neměly příliš velkou možnost volby (srov. nevolnictví, poddanství atp.). Před námi stojí celá hlubina lidských možností.
- (Učitel na ZŠ by měl u svých žáků umět poznat jejich silné stránky a také slabé stránky, aby jim mohl pomoci vykročit do života.)

Evoluce sociálních skupin

- Sociální role se nediferencují jen u člověka, či jen u obratlovců (hlavně u savců), ale i u bezobratlých (hlavně u blanokřídých). Tyto sociální role se u všech živočichů vyvíjejí v rámci kompetice (soutěže) s ostatními možnostmi adaptace na prostředí.
- Někteří tvorové se nijak zásadně nevyvíjejí po celé stovky miliónů let (vážky, stonožky, latimérie, želvy, krokodýli aj.). Někteří živočichové se vyvíjejí překotně (v rozmezí několika miliónů let: Darwinovy pěnkavy, rod Homo, pes a další domestikanti).
- Podobně různé je to, zdá se, i u vývoje vzorců chování: některé se nevyvíjejí po dlouhou dobu (právě blanokřídí), jiné vidíme vyvíjet se on-line (cichlidy v jihoafrických jezerech).
- A podobně i u vývoje lidského sociálního chování.

Evoluce sociálních skupin

- Sociální vztahy mezi jedinci zakládají sociální systémy.
- Sociální systémy se vyvíjejí ze základního dyadického vztahu (pro potřeby páření), přes nehierarchické skupiny k hierarchickým skupinám.
- Hierarchická skupina je umožněna diferenciací sociálních rolí z původního dyadického vztahu (srov. teorii sociálního mozku).

Evoluce sociálních skupin

- Sociální diferenciace u blanokřídých je založena na geneticky kódovaném systému tvorby feromonů, který tlumí a upravuje vývoj jedince. Sociální role jsou u včel dány odlišným biologickým vývojem.
- Naproti tomu sociální role obratlovců jsou dány více méně kompeticí jedinců v určitých soubojích (síly, krásy, hlasu, tvorby hnízda apod.)

SOCIÁLNÍ SKUPINA (SS)

= základní a klíčový termín sociální psychologie

DEF: sociální skupina je soubor jedinců, mezi kterými existuje specifická sociální interakce, a to jak bezprostřední interakce, tak i zprostředkovaná.

SS má schopnost společného jednání = chování členů je podřízeno cílům a normám skupiny.

SOCIÁLNÍ SKUPINA

Hranice některých SS jsou ostré (naše kapela), jiné jsou celkem vágní (národ, resp. stát).

Ovšem každá SS nějak odlišuje ty *uvnitř* a ty *venku*. (*insider x outsider*)

SOCIÁLNÍ SKUPINA

Dle různých kritérií lze vydělit **různé typy SS**:

- velké x **malé** (do cca 30 členů)
- krátkodobé x dlouhodobé
- vysoce organizované (=formální) x málo org. (=neformální)
- s jasnými cíly x s obecnějšími cíly
- lokalizované x rozptýlené
- s automatickým členstvím x s voleným č.
- otevřené x uzavřené
- **referenční** sk. má na jedince vliv, jedinec se k ní vztahuje jako k ideálu či vzoru
- ad.

Jsme členy mnoha SS zároveň!

Agregáty

Ne všechna shromáždění lidí jsou SS:

lidé na autobusové zastávce

lidé na pláži

Jsou to tzv. **agregáty**. Dav je specifický druh agregátu.

Sociální kategorie je skupina osob, které vykazují jeden či více společných znaků, přičemž mezi těmito osobami neexistuje přímá interakce a komunikace. SK jsou výsledkem operacionalizace ve výzkumu. (např. nezletilé děti, studenti, ženy na mateřské dovolené.

Sociální organizace a jejich struktura

Sociální organizace a jejich struktura

Moderní armáda (od raného novověku) – tradiční (od eneolitu, kdy asi vznikl „trojí lid“?), vysoce **formální**, dlouhodobá, velká, s jasnými cíli, uzavřená, s voleným členstvím (krom mobilizace), s úzkou organizační strukturou.

Srov. typickou hierarchii s názvy hodností, uniformy, vlastní ubytování, vlastní ceremonie, dokonce i vlastní právo! – toť zesílené znaky každé SS.

Jiné příklady archaických organizací: státní správa (římská), církv. řády, stavební hutě, cechy.

Dnes: moderní výrobní organizace. (srov. nárůst velikosti továren od poloviny 19. stol do současnosti).

Máme vyvinutu sch. spolupracovat s ostatními a žít s nimi v komunitách, sch. podrobit se vedení.

Z těchto sociálních adaptací plyne celá řada důsledků: **sociální konformita, poslušnost k autoritě**, změna chování dle sociální role atd.

Konformita ve skupině

Srov. „pohybovou konformitu“ v davu.

Konformita je přizpůsobení se převažujícím či dominantním názorům, požadavkům a normám skupiny či společnosti, v níž člověk žije, a potlačení projevů vlastních.

Určitá míra konformity je jedním z logických důsledků socializace a je podmínkou pro bezkonfliktní fungování společnosti (srov. pravidla chování na silnicích).

Názorová konformita ve skupině

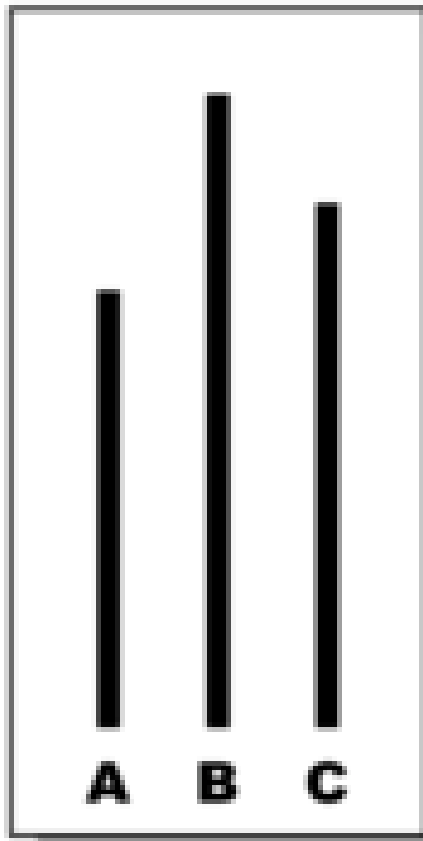
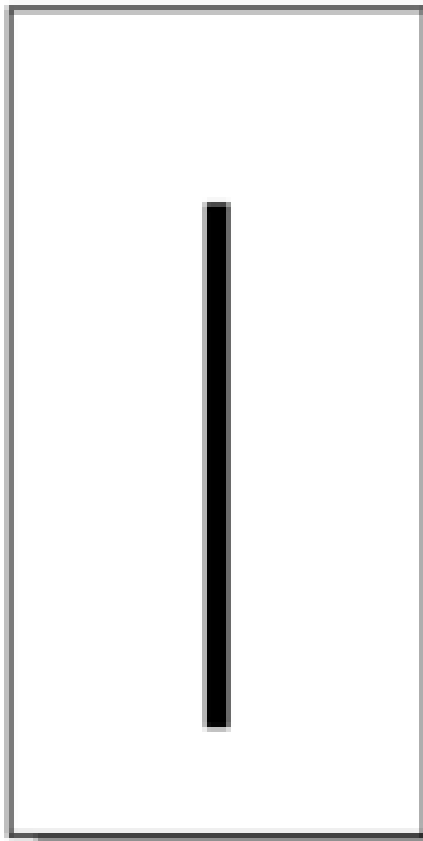
- **Solomon Asch** v roce 1951 (1952, 1956) zkoumal vliv tlaku skupiny na odpovědi jedince týkajících se délky zobrazovaných čar.
- Experiment byl proveden metodou falešné skupiny.
- Skupiny měly 7-9 členů.

Konformita ve skupině

- Video:
<https://www.youtube.com/watch?v=TYIh4MkcfJA>
- Lidé byli rozděleni do dvou skupin: experimentální a kontrolní.
- Měli 18x rozhodnout, která ze tří čar je stejně dlouhá jako standardní. Čáry se různě lišily, ale vždy jedna byla stejně dlouhá. 12 rozhodování bylo tzv. kruciálních.

Konformita ve skupině

Konformita ve skupině

- V kontrolní skupině, ve které lidé odpovídali sami za sebe, neudělalo 35 ze 37 účastníků žádnou chybu (chybovost byla 0,7%).
- V experimentální skupině byli lidé (7) rozloženi do půlkruhu a měli vyslovit svoji volbu. Pozice 1-6 byla obsazena Aschovými spolupracovníky, kteří v 12 případech odpovídali shodně špatně. Poslední odpovídala zkoumaná osoba.

Konformita ve skupině

- Jen tyto 7. osoby jevíly zjevně nervozitu, rozčílení, potily se, gestikulovaly a pokukovaly se po experimentátorovi.
- V této skupině dosáhla vlivem sociálního tlaku **chybovost 37%**.
- 25% neudělalo chybu nikdy (oproti 95% z kontrolní skupiny), 28% udělalo chybu v 8mi a více případech a ostatní udělali 1-7 chyb.
- I ti, co odpověděli správně, uváděli, že pro ně nebylo lehké skupině odolat.

Konformita ve skupině

Jak ovlivňují skupiny svoje členy? ()

Když lidé hodnotí nějakou stránku reality za přítomnosti ostatních, jde jim o dvě věci: **chtějí mít pravdu a chtějí na druhé udělat dobrý dojem.**

- K určení toho, co je pravdivé, mají lidé dva zdroje informací: 1. to, co jim říká jejich úsudek a jejich vnímání a 2. to, co jim říkají ostatní.
- Lidé se naučili oceňovat v průběhu vývoje nejen vlastní rozum, ale i úsudky ostatních.

Konformita ve skupině

- Ve většině případů se naše úsudky překrývají s úsudky ostatních a tvoří tak stabilní obraz světa.
- Experimentální situace však proti sobě staví oba tyto zdroje informací a jedinec si musí vybrat.
- Hovoříme o **informačním vlivu**, jestliže se člověk vzdává ostatním, protože více důvěřuje jejich úsudku než vlastnímu.

Konformita ve skupině

- Existuje však i druhý důvod konformity, kdy se jedinec podrobí názoru většiny, protože se chce zůstat oblíbeným, resp. nechce se stát neoblíbeným.
- Pak hovoříme o **normativním vlivu**.
- Na ostatních závisíme v naplňování svých potřeb, je pro nás proto důležité, aby nás měli co nejraději. **Protože nesouhlas s ostatními může vést k nesympatiím či přímo odmítnutí a souhlas naopak k pozitivnějšímu hodnocení, jsou lidé vedeni k tomu, aby byli s názory ostatních konformní z normativních důvodů.**

Konformita ve skupině

- Normativní a informační vliv tedy představují dva obecné mechanismy, kterými skupina ovlivňuje svoje členy.
- Váha těchto mechanismů se pochopitelně napříč situacemi a u každého jednotlivce liší.

Konformita ve skupině

- Typy konformity:
- **Vyhovění** - Je typem vnějšího přizpůsobení (díky **normativnímu vlivu**), které je pouze dočasné.
- Příklad:
- Jestliže je osoba konformní především z normativních důvodů, tedy proto, že ji záleží na tom, co si o ní budou druzí myslet, pak změní sice svoje vnější chování, ale uvnitř si zachová své původní přesvědčení.

Konformita ve skupině

- Typy konformity:
- **Akceptace (konverze)** - je vnitřní přijetí (díky **informačnímu vlivu**), podle kterého se člověk bude řídit už napořád.
- Příklad:
- Jestliže jedinec důvěřuje informacím ostatních, změní navíc i svůj vnitřní názor.

Učitelům by mělo jít především o akceptaci!

Tu lze dosáhnout nejlépe vysvětlujícím (tj.

„demokratickým“) stylem.

Autokratický styl výchovy vede spíše k vnějšímu vyhovění.

Konformita ve skupině

- V rámci Aschova experimentu se ukázalo, že normativní vliv byl silnější než informační.
- Dále byly učiněny další pokusy a tzv. metaanalýzy daného jevu.
- Konformita vzrůstá s větší **soudržností**; liší se vzájemně kultury; informační vliv roste s kompetencí druhých (role vědce, profesora); větší obtížnost úkolu posiluje informační vliv...

Konformita ve skupině

- Vliv má i velikost skupiny!
- 1 neměl žádný vliv
- 2 vyprodukovali 13% chyb
- S 3mi dosáhla konformita své plné síly, tj. 33% chyb.
- Více osob zvyšuje konformitu, ale stále o menší díl.

Konformita ve skupině

- Když dal Asch účastníkům „podporu“ (odpovídal před 7. vždy dobře), chybovost byla jen 5,5%.
- Pokud „podpora“ narušila jednotnost skupiny, ale odlišně od názoru účastníka, pak byla konformita stejně nízká. To ovšem platí jen pro jednoznačné názory, u složitějších konformitu narušuje jen „sociální podpora“ (=stejný názor).

Ovlivnění většiny menšinou

- Existuje i opačný vliv, kdy menšina ovlivňuje většinu.
- Většina má ovšem přístup k normativním i informačním zdrojům kontroly. Přesto menšina dokáže většinu ovlivnit (Galileo, Darwin, Freud, nové proudy v hudbě či umění, vliv ekologických či feministických hnutí apod.).

Ovlivnění většiny menšinou

- K ovlivnění většiny dojde, jen pokud je názor menšiny konzistentní: tj. když je stabilní v čase (=diachronní stabilita) a když je stabilní v rámci menšinové skupiny (=synchronní stabilita).

